

Lázeňský obzor

3-4 | 2020

PŘÍLOHA ČASOPISU
BAZÉN & SAUNA

DUBEN 2020

Mgr. Pavlína Boušková

Regionální muzeum v Teplicích

Zaniklá koupaliště v Lázních Teplice

Je málo měst, která by po staletí poskytovala lidem odpočinek i zábavu a zároveň jim vracela ztracené zdraví. Takové místo naleznete v kotlině mezi masivem Krušných hor a Českého středohoří. Jsou to Teplice, nejstarší lázně v Čechách. Teplé prameny zde byly známy a využívány k léčebným účelům již v době římského císařství. V jejich blízkosti založila kolem roku 1160 královna Judita Durynská, manželka Vladislava II., ženský benediktinský klášter s bazilikou, zasvěcený sv. Janu Křtiteli. Kolem něj se následně formovala tržní ves, později město obehnané ve středověku hradbami se čtyřmi městskými branami.

LÁZEŇSKÁ HISTORIE

Prameny volně vyvěraly na předměstí za Lázeňskou branou a na území města vytékal nejsilnější zdroj termální vody, Pravířdlo. Několik otevřených pramenů se nacházelo na potoce tekoucím k Šanovu.

Již ve druhé polovině 15. století hostily teplické lázně urozené návštěvníky, mezi nimi saské vévody a míšeňská markrabata. K výraznému oživení lázní a většímu přílivu cizinců docházelo od 16. století. Základy zdejších novodobých lázní položil tehdejší majitel teplického panství Volf z Vřesovic. Jeho přispěním se z městečka spíše venkovského charakteru zrodilo významné lázeňské poddanské město. V průběhu třicetileté války se majitelem teplického panství stal lucemburský císařský maršál Jan Aldringen. Teplický velkostatek vlastnili potomci jeho dědiců Clary-Aldringenové až do roku 1945.

Význam teplických lázní během 17. století neustále rostl. V Teplicích se budovaly nové lázeňské objekty a k tomu příslušející infrastruktura, navyšovaly se ubytovací kapacity.

Lázeňské domy byly v majetku dvou subjektů: majitelů panství Clary-Aldringenů a města. V 18. a 19. století získaly Teplice světovou pověst. Staly se dostaveníčkem rakouské, německé či polské šlechty, častými návštěvníky byli panovníci různých zemí. Ve

druhé polovině 18. století byly Teplice s Karlovými Vary nejnavštěvovanějšími lázněmi v Čechách. Za válek o dědictví habsburské a bavorské nebo v době sedmileté války se zde vojáci úspěšně léčili ze svých zranění.

Po rozsáhlém požáru v roce 1793, který zasáhl téměř polovinu všech domů ve městě včetně lázeňských staveb, byly lázeňské budovy rychle obnoveny a již rok po požáru přijelo do Teplic dokonce více hostů než kdy dříve. Teplice se přeměnily v moderní klasicistní město, které bylo do poloviny 19. století co do návštěvnosti na prvním místě v Čechách a na předních místech v rámci celé Evropy. V řadách významných návštěv zaujímali přední místo panovníci, generálové, uznávaní vědci a umělci. Nejslavnější byly pobyty Johanna Wolfganga Goetha a Ludwiga van Beethovena.

V šedesátých letech 19. století došlo k rozvoji industrializace teplického regionu a expanzi průmyslových podniků. Teplice, do té doby módní lázně oblíbené návštěvníky z nejvyšších kruhů, přestávaly být atraktivní. Pověsti lázní neprospěl ani průval vod v dole Döllinger u Duchcova v roce 1879. Začala klesat hladina Pravířdla a zmizely také další termální prameny, naštěstí byly o necelý měsíc později zachyceny. O své místo na slunci usiloval Šanov, který se proměnil v malebnou vesnici s parky, lázeňskými budovami a elegantními vilami. V roce 1865 byl zařazen mezi lázně první třídy a v roce 1884 získal statut města. Postupně se stavebně propojoval s Teplicemi a v roce 1895 byl s nimi sloučen do jednoho správního celku Teplice-Šanov.

Nový impulz lázním přinesl na přelomu 19. a 20. století objev radia a zjišťování přirozené radioaktivity. Přítomnost radonu byla sledována i v teplických vodách. Prokázalo se, že radon má analgetické a protizánětlivé účinky.

Pomocí termálních koupelí, radonových emanačních komor, pitných kúr, rašelinných a uhličitých lázní, elektroléčby, masáží,

Plovárna v roce 1937

léčebného tělocviku, inhalací, elektroterapie a mechanoterapie se v Teplících léčily revmatismus, dna, onemocnění kloubů, ženské a kožní choroby, ochrnutí svalů, neuralgie, nemoci ledvin a močových cest. V roce 1937 začal dr. Hroch využívat termální vodu při léčbě následků dětské obrny podvodními masážemi a nápravným tělocvikem.

Kvůli zhoršujícímu se prostředí se Teplice již nemohly řadit mezi luxusní lázně. Orientovaly se proto na střední vrstvy a klienty, vysílané do lázní na náklady nemocenského pojištění. Za 2. světové války byly teplické lázně využívány pro léčení německých vojáků. Po osvobození nebylo obnovení lázeňského provozu jednoduché. Přestože teplické lázně již postrádaly předválečný komfort, těšily se stále zájmu a oblibě klientů. Brzy však začali lázeňští hosté pociťovat negativní důsledky okolní těžby a navazující průmyslové infrastruktury. Po roce 1989 prošly lázně privatizačním procesem a změnily se v akciovou společnost. Dnes se v Teplících léčí především onemocnění pohybového ústrojí, poúrazové stavy, nemoci periferních cév a profesní onemocnění.

PLOVÁRNA V ZÁMECKÉ ZAHRADĚ

Využití termální vody se nabízelo také k rekreačním účelům. Nápad zřídit veřejné termální koupaliště se objevil na podzim 1931 a našel velkou podporu u majitele teplického panství dr. Alfonse Clary-Aldringena. V místním tisku byla v polovině dubna 1932 otištěna zpráva, že by mělo být v Zámecké zahradě téhož roku postaveno koupaliště napájené termální vodou. Během dubna bylo provedeno předběžné jednání o odběru termální a potrubní vody z řadu. Stavba byla na objednávku ředitelství Claryovské do-

mény zadána teplickému podniku BETON – UNTERNEHMUNG ING. LEDERER & ING. BLOCH.

Koupaliště bylo vybudováno na pozemku dr. Alfonse Clary-Aldringena na jižní straně zámecké zahrady nad velkým rybníkem. Slavnostní otevření proběhlo 16. července 1932. Plovárna patřila k nejmodernějším svého druhu. Celý areál dýchal duchem nové doby, všechny stavby byly provedeny podle nejnovějších trendů, spojily se zde účelnost a smysl pro krásu. Koupaliště mělo sloužit nejen pro rekreační využití, ale také jako plavecké sportovní závodistiště. Stavbu se podařilo zhotovit v neuvěřitelně krátkém čase jedenapadesáti pracovních dní od prvního kopnutí do země po otevření.

Na 15 000 m² byly postaveny všechny budovy a stavby, které umožnily moderní plavecký a koupací provoz. Vstupovalo se hlavní budovou, ve které byly umístěny pokladny, výdejna klíčů, telefon, ošetřovna, sušárna prádla a místnosti potřebné pro ředitelství a plavčíka. Po obou stranách vstupu bylo po jedné pokladně. K oběma stranám se připojovaly šatny, oddělené pro dámy a pány. Bylo zde 18 převlékacích kabin, kromě toho 240 skříňek na oblečení ve dvou převlékacích místnostech a také místnost pro převlékání dětí. K dispozici byla také služba půjčování plavek a ručníků za zvláštní poplatek.

Plavecký bazén byl 50 metrů dlouhý a 30 metrů široký, podélně rozdělený na část pro plavce se skokanským bazénem a pro neplavce. V přímé blízkosti bazénu bylo instalováno osm sprch a u šaten další čtyři, většina z nich s regulovatelnou teplotou vody.

Skokanská věž byla vybudována na západní straně s ohledem na to, aby skokani nemuseli hledět do slunce, i s ohledem na koupací provoz, který nebyl rušen, když se skákalo na užší straně bazénu. Věž nabízela stupně ve výšce tří, pěti a deseti metrů. Na protější straně bazénu bylo umístěno šest startovacích bloků, při východní straně se nacházelo brouzdaliště pro nejmenší a písčoviště. Koupaliště obklopovala široká travnatá plocha s lehátkami a klidová zóna. Dostatečně velké plochy na ležení okolo bazénu a také na dřevěných terasách byly ještě rozšířeny o velkou písčitou plochu.

Areál byl rámován obloukem dřevěných patrových jednotlivých kabin (bylo jich 167). Za nimi se nacházelo hřiště. Jižně, podél ukončující zdi parku, byly vyhlídkové a lehátkové terasy, ležící částečně ve stínu stromů, a restaurace s krytou a otevřenou terasou. Severním směrem se nacházely správní a hostinské budo-

SCHLOSSGARTEN-WARMBAD TEPLITZ-SCHÖNAU

Dieses Bad wurde im Jahre 1932 von der Bauunternehmung Ingenieure Lederer u. Bloch, Teplitz-Schönau, in 51 Arbeitstagen erbaut

MODERNES STRANDBAD • STÄNDIGE Wassertemperatur ca. 22° C

Teplitzer Thermalwasser gemischt mit Hochquell-Leitungswasser • Schönster Tagesaufenthalt • Idyllische, vollkommen windgeschützte Lage • Komfort, Café-Restaurant • Friseur-Kiosk • Ping Pong • Große Spiel- u. Liegewiesen • Tägl. 3 mal kostenlose rhythmische Gymnastik mit Musikbegleitung • Schwimmunterricht

KUNSTSPRINGEN VOM 10 METER-TURM

Reklama ve zvláštním vydání deníku Teplitz-Schönauer Anzeiger, 1936

vy. Stála tam také prodejní budova s fotoateliérem, kadeřníkem, pedikérem a kiosek s novinami. V odlehlejší rohu byla umístěna budova se splachovacími toaletami a umývárna se sprchami napájenými termální vodou.

Zásobování plovárny vodou

K napájení plovárny sloužila v první řadě termální voda z přebytku, která byla odebírána z Pravířidla a z pramenu Kamenných lázní. Prostřednictvím pump se dopravovala do vodojemu o objemu 500 m³, nacházejícího se na Letné. Odtud proudila spádem do jednotlivých lázní. Potrubí k zásobování koupaliště bylo připojeno v Městských lázních tak, že voda mohla být odebírána jak přímo z pump, tak také z nádrže na Letné. Ve druhém případě však bylo nutné zvýšit tlak pomocí odstředivého čerpadla, neboť hladina vody na koupaliště ležela výš než úroveň vody v nádrži. Potrubí, které sloužilo k zásobování bazénu, vedlo od Městských lázní přes Zámecké náměstí, ulici U zámku a napříč zámeckou zahradou. Po přechodu zámeckou zahradou ústilo otevřeným přepadem do plaveckého bazénu, do brouzdaliště i do žlabu na umývání nohou. Odbočné vedení zásobovalo nádrž pro sprchy.

Protože termální voda vykazovala k plavání nevhodnou teplotu, dosahující 40 °C i více, musela být ochlazována. Pro tento účel se k bazénu dodávala pitná voda odebíraná z městské vodovodní sítě. Další vodovodní přípojka zásobovala pitnou vodou restauraci, hospodářskou budovu, kadeřnický salon a šatny. Teplota bazénové vody se nastavovala podle příslušné teploty vzduchu, nikdy však nebyla nižší než 22 °C.

Termální potrubí bylo schopné za hodinu dodat zhruba 105 m³ termální vody za hodinu, vedení pitné vody asi 55 m³. Objem bazénu 2500 m³ mohl být tedy zcela vyměněn za šestnáct provozních hodin. Nádrž koupaliště byla napájena jednou týdně. Díky vynikající kvalitě obou vod nebyla voda v bazénu chlorována, protože ani termální voda, ani voda z vodovodu neměly tendenci vytvářet řasy. Odtok byl veden do velkého rybníka.

Přelom 30. a 40. let

První sezóna a další rozvoj

Společností koupaliště byl angažován nejen plavčík, ale i akademický učitel sportu, což hostům nabídlo možnost pěstovat tělocvik formou gymnastiky a míčových sportů. Tříkrát denně se konala bezplatná rytmická gymnastika s hudebním doprovodem a výuka plavání. V bazénu se konaly také závody ve vodních sportech, dětské plavecké závody nebo exhibice skokanů do vody.

Otevírací doba byla stanovena od počátku května do konce září, a to od 6:30 do 20:00 hodin.

Během první sezóny navštívilo od 16. července do 4. října plovárnu 81 215 návštěvníků. Den s nejvyšším počtem návštěvníků byl 21. srpen — 4103 lidí, nejméně lidí přišlo 28. září — pouhých 47.

Počátek 70. let

Po zkušenostech s první sezónou došlo v následujícím roce k dalším vylepšením. Byly rozšířeny šatny, dr. Alfons Clary-Aldringen přidal k ležení a hraní travnatou plochu s rozlohou 4000 m². K zajištění nezávadnosti vody bylo zakoupeno nové moderní chlorovací zařízení za 30 000 Kč. Instalovány byly nové cesty z dřevěných desek. Na tehdejší písčitém hřišti vzniklo místo ke hraní stolního tenisu s deseti stoly. Zbytek hřiště byl rezervován pro tehdy populární hru ringtenis. Kuchyně restaurace i terasa byly zvětšeny a dřívější kiosek s novinami byl přestavěn na studený bufet. V restauraci byly podávány i vegetariánské obědy. Kiosek s novinami byl samozřejmě dále v provozu. A pro sezónu 1933 přibyla ještě jedna atrakce — světoznámý mistr vodních sportů Edi Polz z Vídne, kterého společnost koupaliště získala za značné náklady od 15. května na šest týdnů.

Poválečný vývoj a současnost

Po válce byl plavecký areál stále hojně navštěvován. Změna nastala až v osmdesátých letech 20. století. Město do zařízení koupaliště již neinvestovalo a celý komplex postupně chátral. Z bezpečnostních důvodů byla odstraněna skokanská věž. Sezóny v devadesátých letech byly pouze prodělečné a v roce 1996 bylo koupaliště definitivně uzavřeno. O tři roky později město areál prodalo soukromému subjektu, bazén byl zasypán a v prostoru bývalého koupaliště se občas konaly hudební festivaly. Majitel se v roce 2018 rozhodl komplex prodat a nabídl ho městu. Na podzim téhož roku se obnova plovárny stala volebním hitem před volbami do městského zastupitelstva. Opoziční zastupitelé usilovali o znovuzískání areálu a za návrat plovárny do Zámecké zahrady uspořádali petici. Radnice však byla proti a namítala, že lokalita není v současné době vhodná pro provoz koupaliště a že je prodejní cena velmi nadsazená. Nakonec zastupitelé Teplíc rozhodli, že nové městské koupaliště bude postaveno na Nové Vsi za sídlištěm, v sousedství vodojemu.

V současné době nemají Teplice plovárnu již dvě desítky let. Z ekonomických důvodů a kvůli výskytu sinic byl v roce 2000 ukončen provoz přírodního koupaliště Anger v Trnovanech, které vzniklo v roce 1922 úpravou rybníka. Areál koupaliště byl posléze revitalizován na sportoviště.

Foto: archiv muzea

Kontakt

Regionální muzeum v Teplících

Zámecké náměstí 517/14, 415 01 Teplice

E-mail: info@muzeum-teplice.cz • www.muzeum-teplice.cz